

Filosofie a (její) minulost

Každá velká filosofie, i taková, která vsutku přináší převratné pohledy a zcela nové ideje, je jakýmsi zvláštním způsobem vázána na dosavadní filosofické tradice: musí je znát, musí s nimi počítat, musí na ně navazovat, musí se s nimi vyrovnávat, a to velmi často i odmítavě, ale vždycky kriticky. Filosofie prostě nemůže začínat vždy znovu, od prvních počátků, ab ovo. Tato vázanost filosofie na minulost má především význam negativní: filosof musí znát dějiny myšlení, aby se včas mohl vyhnout všem omylům a chybám, které už byly jako omyly a chyby rozpoznány. Jen výjimečně se může programově zařadit k nějakému mistrovi, k nějaké škole, k nějaké myšlenkové linii či vlně, a i pak je jeho povinností být jak k sobě, tak k takové škole nebo linii vsutku kritický. V něčem ovšem vždycky nakonec musí zůstat věrný odkazu minulých generací a věků, ale toto „něco“ je velice těžko uchopit a upřesnit. – Je velmi zvláštní, že theologie, ačkoliv se mnohému od filosofie musela naučit, zůstává stále mnohem rigidnější jak vůči dosavadním tradicím (ovšem obvykle jde vždy jen o jednu určitou tradici podle theologického zaměření, a v tom je stále ještě jistá podoba s filosofií), tak zejména (a to platí nejvíc pro protestantismus) o jeden docela určitý soubor sedimentů starých (údajně „prvotních“) tradic, konkrétně o tzv. Písmo, tj. soubor sz a nz biblických spisů. Ve filosofii nic podobného není – filosofie má své velikány i své rétory a propagátory, ale žádný z nich není (a nemůže být) považován za jednu provždy definitivní vyjádření či přímo vtělení Pravdy. Theologové naproti tomu mají vždy znovu tendenci ztotožňovat sz a nz spisy se „Slovem božím“. Jsou ovšem výjimky (jako např. náš Daněk), kdy theolog zcela jasně a nekompromisně prohlásí, že Slovo boží není „v bibli“, nýbrž „za bibli“. To po mém soudu znamená, že Písmo je jedinečnou a nesrovnatelnou, neopakovatelnou a nenahraditelnou příležitostí, jak zaslechnout Slovo boží, ale jen tehdy, když nejsme soustředěni (filologicky) na sám text, nýbrž otevřeme se něčemu, co skrze ten text promlouvá, aniž by v něm bylo beze zbytku obsaženo, aniž by s ním bylo do nerozlučnosti spojeno v nějaké definitivní úpravě, která už nemá žádné pokračování. Text bible je souborem lidských formulací, a tento soubor byl kodifikován opět lidmi. Lidé však nemohou s definitivní platností rozhodnout, co je a co není Slovo boží. A nadto platí, že Slovo boží není žádnou hotovou věcí (jakou je třeba vytištěná bible), ale je to vždy znovu událost: Slovo boží se děje, není jako hotové nikdy definitivně dáno. Pokud tohle theologové uznají, pak není důvodu, proč by s nimi věřící filosof nemohl jít ruku v ruce a úzce spolupracovat.

(Písek, 980803-3.)